'בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה' מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל' משמע שגם אלו שעדיין היו במקור ברכו את ה' כשהיו במקהלות על הים. (שואלת הגמרא, וְהָא לֹא חָזוּ. משיבה הגמרא, אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, בְּרֶם נַעֲשָׂה לָהֶן כְּאַסְפַּקְלַרְיָא – מראה הַמְּאִירָה וְרָאוּ).

שנינו במשנה, בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הוֹרְקָנוֹס שֶׁלֹּא עָבַד אִיּוֹב כּוֹ'. את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר "הן יקטלני לו אייחל", ועדיין הדבר שקול, 'לו' אני מצפה או איני מצפה. מקשה הגמרא, וְלֵיחֵזֵי הַאי 'לֹא' כיצד הוא כתוב, אִי בְּלָמֶ"ד וְ"ו בְּתִיב, 'לוֹ' הוּא, 'לֹא' הוּא, שפירושו איני מצפה, וְאִי בְּלָמֶ"ד וָי"ו בְּתִיב, 'לוֹ' הוּא שפירושו שמצפה, ומפני מה אומרת המשנה הדבר עדיין שקול, וצריך להביא פסוק נוסף.

דוחה הגמרא את הקושיא, וְכָל הֵיכָא דִּכְתִיב בְּלָמֶ"ד אָלֶ"ף, לֹא הוּא, אֶלָּא מַעֲתָה, 'בְּכָל צָרָתָם לֹא צָר', דִּכְתִיב 'לֹא' בְּלָמֶ"ד אָלֶ"ף, הָכִי נָמֵי דְּלֹא הוּא, האם תפרש שהכוונה היא שהקדוש ברוך הוא אינו נמצא עמהם בצרתם, וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי, שכך הוא הפירוש, וְהָכְתִיב בהמשך הפסוק, 'וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם', הרי שהקדוש ברוך הוא כן נמצא ומושיע להם בצרתם. אֶלָּא (לָאו), מַשְׁמַע הָכִי, וּמַשְׁמַע הָכִי – פעמים שהכוונה כך ופעמים שהכוונה כך, לכן אומרת המשנה הדבר עדיין שקול.

תַּנְיָא רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, נֶאֱמַר 'יְרֵא אֱלֹהִים' בְּאִיּוֹב, וְנֶאֱמַר 'כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אתה' בְּאַבְרָהָם, מַה יְרֵא אֱלֹהִים הָאָמוּר בְּאַבְרָהָם מֵאַהֲבָה, אַף יְרֵא אֱלֹהִים הָאָמוּר בְּאִיּוֹב מֵאַהֲבָה, וְאַבְרָהָם נוּפֵּיהּ מִנַּלָּן שמאהבה, דִּכְתִיב 'זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבִי'.

שואלת הגמרא, מַאי אִיכָּא בֵּין עוֹשֶׂה מֵאַהֲבָה לְעוֹשֶׂה מִיִּרְאָה. ומשיבה, אִיכָּא הָא דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, גָּדוֹל הָעוֹשֶׂה מֵאַהֲבָה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה מִיִּרְאָה, שֶׁזֶּה העושה מיראה, תָּלוּי זכותו ומגינה לְאֶלֶף דּוֹר שלאחריו, וְזֶה העושה מאהבה, תָּלוּי לָאֶלְפַּיִם דּוֹר. ומנין שכך הוא, כיון שהָכָא כְּתִיב, 'לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָי' הרי שלאוהביו הוא תולה אלפים, וְהָתָם כְּתִיב, 'וּלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלֶף דּוֹר' הרי שלשומרי מצוותיו שאינם עושים מאהבה אלא מיראה, תולה אלף.

מקשה הגמרא, הָתָם נָמֵי – בפסוק של אלף דור כְּתִיב 'לְאוֹהֲבָיו וּלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלֶף דּוֹר'. מתרצת הגמרא, הַאי לְדָרְמָיךְ לֵיהּ וְהַאי לְדָרְמָיךְ לֵיהּ – 'לאלפים' סמוך 'לאוהבי', ו'לאלף דור' סמוך 'ולשומרי מצוותי'.

הָנְהוּ תְּרֵי תַּלְמִידֵי דַּהֲווּ יָתְבֵי קַמֵּיהּ דְּרָבָא, חַד אָמַר לֵיהּ לרבא, אַקְרִיון בְּחֶלְמַאי – הקריאו לי בחלומי את הפסוק 'מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ', וְחַד אָמַר לֵיהּ לרבא, אַקְרִיון בְּחֶלְמַאי 'וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְיַעְלְצוּ בְךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ'. אָמַר לְהוּ רבא, תַּרְוַיְיכוּ רַבָּנַן צַדִּיקֵי גְּמוּרֵי אַתּוּן – שניכם צדיקים גמורים, אֶלָּא שמַר עובד את הקדוש ברוך הוא מֵאַהֲבָה, ולכן הקריאו לו 'ויעלצו בך אוהבי שמך', וּמַר עובדו מִיִּרְאָה, ולכן הקריאו לו 'אשר צפנת ליראיך'.

הדרן עלך כשם שהמים

מי שקינא פרק שישי

הפרק עוסק בדיני העדות על סוטה.

משנה. מִי שֶׁקִּנְּאוֹ לְאִשְׁתּוֹ שלא תיסתר עם פלוני, וְנִסְתְּרָה אחר קינויו, אֲפִילּוּ שָׁמַע על כך שנסתרה מֵעוֹף הַפּוֹרֵחַ, כלומר שלא שמע בעדות גמורה אלא רק מעד אחד, ואף אם הוא פסול לעדות כגון עבד או שפחה, אם בעלה אינו רוצה להשקותה, אזי יוֹצִיא את אשתו בגט, וְיִתֵּן כְּתוּבָּה, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רבי אליעזר סובר בזה כשיטתו בתחילת המסכת שאין צריך עדות גמורה על הסתירה, וגם הפסולים לעדות נאמנים בזה, כמו שנאמנים להעיד על טומאתה, משום שסתירה הוקשה לטומאה, לפיכך נאסרת לבעלה בעדותם עד שישקה אותה מים המאררים, ואם אינו רוצה להשקותה, יוציא ויתן כתובה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אינה נאסרת לבעלה אם אין שני עדים כשרים על הסתירה, אולם יכול לקיימה רק עַד שֶׁיִּשָּׂאוּ וְיִתְּנוּ בָּהּ מוֹזְרוֹת בַּלְבָּנָה – שנשים השוזרות חוטי פשתן בלילה, ישאו ויתנו, כלומר ידברו על פריצותה, שבהגיע למצב זה, מכוער הדבר, ויוציאה בגט, שהרי במצב כזה שנושאות ונותנות בה מוזרות בלבנה, אין המים המאררים בודקים אם זינתה, כמו שלמדנו לעיל.

אם אָמַר עַד אֶחָד, אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּטְמְאַת בסתירה זו שעליה העידו שני העדים לפי רבי יהושע או בסתירה שנודעה על פי עוף הפורח לפי רבי אליעזר, לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה, כי אחרי שקיבלנו עדות שנסתרה, עד אחד נאמן להעיד שנטמאה, משום שרגליים לדבר, ואין צורך לבודקה, ונאמנותו היא אף להפסידה כתובתה, וכפי שנדרש מהפסוקים בהמשך המשנה. ממשיכה המשנה, וְלֹא עוֹד, ולא רק עד כשר נאמן, אֶלָּא אֲפִילּוּ עֶבֶד, אֲפִילּוּ שִׁפְחָה המעידים שנטמאה, הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין שנטמאה ואינה שותה, ונאמנים אַף לְפוֹסְלָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. ממשיכה המשנה, חֲמוֹתָהּ, וּבַת חֲמוֹתָהּ, וְצָרָתָהּ, וּבַת בַּעְלָהּ מאשה אחרת, אף ששונאות אותה ואינן נאמנות בשום עדות שהיא לרעתה, הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנוֹת לעדות זו שנטמאה כשנסתרה, אבל וְלֹא נאמנות נשים אלו לְפוֹסְלָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ, שהואיל ושונאות אותה, אינן נאמנות להפסידה, אֶלָּא נאמנותן היא רק לעניין שֶׁלֹּא תִּשְׁתֶּה.

המשנה מביאה את הדרשה לכך שעד אחד ואפילו פסול לעדות נאמן שנטמאה במקרה שכבר הועדה שנסתרה, ומקדימה לבאר, שלולי גזירת הכתוב היינו מצריכים לכך שני עדים. שֶׁהָיָה בַּדִּין שנאמר שעד אחד לא יהיה נאמן שנטמאה, מקל וחומר, וּמָה אִם

אגרות קודש

ב"ה, ה' כסלו תשל"ב

. . . כיון דהציווי פרו ורבו מצוה רבה היא – ודאי שגם זכות קיומה רב ונתינת כח מהשם לקיימה מתוך שמחה – ג"כ רב.

עֵדוּת רִאשׁוֹנָה – על הסתירה, שֶׁאֵין אוֹסְרָתָהּ על בעלה אִיסּוּר עוֹלָם, אלא רק עד שתשתה ותמצא טהורה, אֵינָהּ מְתַקְיֶימֶת בְּפָחוֹת מִשְּׁנַיִם, עֵדוּת אַחֲרוֹנָה – שהעידו שנטמאה לאחר שהועדה שנסתרה, שֶׁאוֹסַרְתָּהּ לבעלה אִיסּוּר עוֹלָם, והיא חמורה יותר, האם אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא תִּתְקַיֵּים בְּפָחוֹת מִשְּׁנַיִם. אך דוחה המשנה, תַּלְמוּד לוֹמַר – לפיכך כתוב 'וְעֵד אֵין בָּהּ', לומר שכָּל עֵדוּת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שנטמאה, העדות נאמנת, אפילו היא של עד אחד.

מקשה לשומר ההפך, כָּל וְחוֹמֶר לְעֵדוּת רִאשׁוֹנָה מַעֲתָּה – מאחר ולמדנו שלטומאה מספיק עד אחד, נלמד קל וחומר לעדות סתירה שיספיק עד אחד, וכך נלמד את הקל וחומר, וּמָה אִם עֵדוּת אַחֲרוֹנָה – שנטמאה, שֶׁאוֹסַרְתָּהּ אִיסּוּר עוֹלָם, והיא חמורה, חֲרֵי הִיא מִתְקַיֶּמֶת בְּעֵד אֶחָד, כמו שדרשנו, עֵדוּת רִאשׁוֹנָה – שנסתרה, שֶׁאֵין אוֹסַרְתָּהּ אִיסּוּר עוֹלָם, והיא קלה יותר, האם אֵינוֹ דִּין שֶׁתִּתְקַיֵּים בְּעֵד אֶחָד. דוחה המשנה, תַּלְמוּד לוֹמַר "בִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר", וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים או על פי שלשה עדים יָקוּם דָּבָר", דורשים גזירה שווה 'דבר' 'דבר' להשוות בין עדות על אשה שמצא בה ערות דבר, כגון עדות זו שנסתרה, ובין עדות ממון, מַה לְּהַלָּן, בעדות ממון, עַל פִּי שְׁנַיִם, אַף כָּאן, על פִּי שְׁנַיִם.

אם עֵד אוֹמֵר 'ראיתי שהאשה נִטְמֵאת', וְעֵד אחר אוֹמֵר 'לֹא נִטְמֵאת', או אם אִשָּׁה מעידה עליה וְאוֹמֶרֶת 'נִטְמֵאת', וְאִשָּׁה אחרת אוֹמֶרֶת 'לֹא נִטְמֵאת', הֲרֵי הֵיתָה שׁוֹתָה, שכיון שהעדים מכחישים זה את זה, ממילא זה ספק בכל סוטה, ושותה. אם אֶחָד אוֹמֵר 'נִטְמֵאת', וּשְׁנַיִם מכחישים אותו וְאוֹמְרִים 'לֹא נִטְמֵאת' בפניך, שכשבאת ומצאת שנסתרו יחד, גם אנו היינו עמך, ובפנינו לא נטמאת, הֲרֵי הֵיתָה שׁוֹתָה, שהרי נסתלקה עדותו ובטלו דבריו של העד האחד מפני השנים, ויש עדיין ספק שמא נטמאה קודם שבאו העדים ומצאום, לפיכך שותה כסוטה רגילה. אם שְׁנַיִם אוֹמְרִים 'נִטְמֵאת', וְאֶחָד אוֹמֵר 'לֹא נִטְמֵאת', לֹא הֵיתָה שׁוֹתָה, שאין אחד נאמן נגד השנים.

גמרא. שנינו במשנה שלדברי רבי יהושע לומדים מגזירה שוה 'דבר' 'דבר', שעד אחד אינו נאמן להעיד שנסתרה. מקשה על כך הגמרא, הַאי תַּלְמוּד לוֹמַר 'בִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר' – וכי הלימוד לדברי רבי יהושע שעד אחד אינו נאמן להעיד שנסתרה לומדים מהגזירה שוה, הרי בפסוק עצמו ממנו דורשים שהעד נאמן שנטמאה יש לימוד אחר לזה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'ועד אין בָּהּ', שזה מיעוט, דווקא בָּהּ, בעדות שנטמאה, עד אחד נאמן, וְלֹא בְּקִינּוּי, ודווקא בָּהּ הוא נאמן, וְלֹא בְּסָתִירָה, שאין עד אחד נאמן להעיד שקינא לה בעלה או שנסתרה, אלא צריך שני עדים כשאר כל עדויות שבתורה, ואת המיעוט הזה מִיבָּעֵי לֵיהּ – היתה המשנה צריכה להביא, ומדוע דרשה זאת המשנה מ'דבר' 'דבר'. מתרצת הגמרא, הָכִי נָמֵי קָאָמַר – כך אכן אומרת גם משנתינו, 'תַּלְמוּד לוֹמַר בָּהּ, בָּהּ וְלֹא בְּקִינּוּי, בָּהּ וְלֹא בְּסָתִירָה', ובאמת מכאן נדרש הדין, אלא שמילים אלו חסרות במשנה. והגזירה שוה מלמדת דין אחר, וגם הוא חסר בגירסתינו, וכך צריך להוסיף במשנה, 'עדות על טוּמְאָה בְּעָלְמָא, שהאשה נטמאה, בְּלֹא שהיה קִינּוּי וּבְלֹא שהיתה סְתִירָה, דִּלֹּא מְהֵימַן עֵד אֶחָד – שבזה, הדין הוא שאין עד אחד נאמן, מְנָלַן – מנין לומדים זאת. על כך אמרה המשנה, 'וְאָמַר כָּאן' כי ימצא בה ערות דָּבָר', וְנֶאֱמַר לְהַלָּן 'על פי שני עדים וגו' יקום דָּבָר', מַה לְּהַלָּן בִּשְׁנֵי עֵדִים, אַף כָּאן בִּשְׁנֵי עֵדִים', והגזירה שוה נאמרה לגבי דין זה, שעד אחד אינו נאמן להעיד על אשה שנטמאה כשבעלה לא קינא לה, ורק אם קינא לה ונסתרה נאמן, כמו שדרשה המשנה מ'ועד אין בה', כי אז יש רגליים לדבר.

שנינו במשנה, שאם עֵד אוֹמֵר נִטְמֵאת, ועד אחר אומר לא נטמאת, היתה שותה. מדייקת הגמרא, טַעְמָא דְּקָא מַכְחֵישׁ לֵיהּ – רק מטעם שהראשון הוכחש היא שותה, הָא אם לֹא קָא מַכְחֵישׁ לֵיהּ, עֵד אֶחָד מְהֵימַן שנטמאת. מבררת הגמרא, מַנְהָנֵי מִילֵּי שעד אחד נאמן לומר שנטמאת. ומבארת הגמרא, דְּתָנוּ רַבָּנָן בברייתא, 'וְעֵד אֵין בָּהּ' בְּשִׁנַּיִם הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שכוונת הפסוק היא שאין עדות גמורה של שני עדים שזינתה. דנה הברייתא, אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנַיִם, אוֹ אולי אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶחָד, שכוונת הפסוק שאין אפילו עד אחד שזינתה. וכדי לברר את כוונת הפסוק מביאה הברייתא עוד דרשה אחרת, תַּלְמוּד לוֹמַר, 'לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ וגו'', והיה מקום להקשות על פסוק זה, מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא יָקוּם עֵד', וכי אֵינִי יוֹדֵעַ כבר שֶׁהוּא אֶחָד, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'אֶחָד'. אלא שזֶּה בָּנָה אָב – לימוד של 'בנין אב', שכָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'עד', חֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, עַד שֶׁיְּפָרֵט לְךָ הַכָּתוּב 'אֶחָד'. ועל פי זה חוזרת הגמרא ומבארת את הפסוק 'ועד אין בה והיא לא נתפשה', וְאָמַר רַחֲמָנָא תְּרֵי לֵית בָּהּ – הכוונה ב'עד אין בה' היא שאין עדות של שנים, אֶלָּא רק חַד מעיד בה שנטמאה, והפסוק ממשיך, 'וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה', כלומר שלא היתה אנוסה ולכן היא אֲסוּרָה. הרי שהאמינה כאן התורה לעד אחד ואסרה את האשה מחמת עדותו.

מקשה הגמרא על דין המשנה שהעד השני האומר 'לא נטמאת' יכול להכחיש את הראשון האומר 'נטמאת' ולכן היא שותה, וְכֵיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן שנטמאה, אם כן אֵידָךְ, חֵיכִי עָבֵד מַכְחִישׁ לֵיהּ – השני, איך יכול להכחישו, וְהָא אָמַר עוּלָא, כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד, חֲרֵי כָּאן תוקף של שְׁנַיִם, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד המכחישו נחשבים בְּמָקוֹם שְׁנַיִם. עונה הגמרא, אֶלָּא אָמַר עוּלָא, תְּנִי – אכן יש לשנות במשנתינו 'לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה', ולא כמו ששנינו 'היתה שותה', כי באמת הראשון נאמן כשנים שנטמאה, והשני שהוא רק עד אחד אינו יכול להכחישו. וְכֵן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שצריך לשנות 'לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה'. וְרַבִּי חִיָּיא אָמַר, הגירסא נשארת 'הָיְתָה שׁוֹתָה'. שואלת הגמרא, לְרַבִּי חִיָּיא קַשְׁיָא דְּעוּלָא, שכיוון שהאמינה תורה את הראשון על כך שנטמאה, הרי הוא כשנים, כפי שלימד עולא, אם כן מדוע שותה. עונה הגמרא, לֹא קַשְׁיָא, כָּאן במשנתינו, מדובר שהעידו שניהם בְּבַת אַחַת, שבתוך כדי דיבור מאז שהעיד הראשון, העיד גם השני, שאז בטלו דבריו של הראשון מיד, כי עדיין לא הספיקה עדותו להתקיים בבית דין, שלא האמינה תורה עד אחד אלא אם העיד עדותו ויצא בלי שיוכחש, ורק באופן זה כבר לא ניתן להכחישו בעד אחד. לפיכך במשנתינו אין לראשון תוקף של שנים. ואילו כָּאן בדברי עולא שעד אחד נחשב כשנים, מדובר ששני העדים באו להעיד בָּזֶה אַחַר זֶה, ורק על מקרה כזה אומרים שאין דבריו של אחד במקום שנים.

הגמרא מקשה על רבי חייא מהמשך משנתינו, תְּנַן, עֵד אוֹמֵר 'נִטְמֵאת', וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים 'לֹא נִטְמֵאת', הֲרֵי הֵיתָה שׁוֹתָה. ויש לדייק מזה, דווקא אם הכחישוהו שנים היתה שותה, הָא חַד וְחַד – במקרה שרק אחד הכחישו, דהיינו במקרה הקודם במשנה, לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה, וכך יש ודאי לגרוס שם. ובהכרח אי אפשר לגרוס שם 'היתה שותה', כי אם זו הגירסה שם, אזי קשה מה חידשה המשנה במקרה השני, שנים יכולים להכחיש את העד הראשון, הרי כבר למדנו מהמקרה הראשון שאפילו אחד יכול להכחישו. אלא ודאי שהמקרה השני הובא כדי לדייק שצריך לגרוס 'לא היתה שותה' במקרה הראשון, כפי שדייקנו. הרי מכאן תִּיּוּבְתָּא דְּרַבִּי חִיָּיא, שגרס שם 'היתה שותה'.

משיבה הגמרא, אָמַר לָךְ רַבִּי חִיָּיא, וְלִיתַּעֲמֵיךְ – לשיטתך הסוברת שהמשנה הביאה מקרה נוסף רק כדי לדייק ממנו, אִימָּא סֵיפָא – מה תעשה עם המקרה השלישי במשנה, 'שְׁנַיִם אוֹמְרִים נִטְמֵאת, וְאֶחָד אוֹמֵר לֹא נִטְמֵאת, לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה', וכי תדייק ממנו, הָא חַד וְחַד, הָיְתָה שׁוֹתָה, הרי דייקת מהמקרה השני בדיוק הפוך. אֶלָּא ודאי שהמקרים האלו לא נאמרו כדי לדייק מהם, אלא שסוף המשנה

המשך בעמוד קצ

כּוּלְּהּ עוסקת בעניין שונה, **כְּפְסוּלֵי עֵדוּת, וְרַבִּי נְחֶמְיָה הִיא.**
דְּתַנְיָא, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד,
הרי שהוצאה עדות זו מכלל כל עדויות שבתורה ולא צריך בה תורת
עדות, ולפיכך פסולים וכשרים שווים בה **וְהַלֵּךְ אַחַר רוֹב דֵּעוֹת,**
כלומר, מקבלים את העדות שיש בה יותר עדים מן העדויות
האחרות, אפילו אם הם פסולים, ואפילו העידו זה אחר זה וכבר
נתקבלה עדות אחרת. **וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים כְּאִישׁ אֶחָד, כְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים**
כְּאִישׁ אֶחָד, כלומר שאם נשים, הפסולות לעדות, הכחישו עד אחד
כשר, הרי הן נאמנות בעדות כזו כמו שני עדים כשרים שהכחישו עד
אחד, שגם בזה הולכים אחר רוב דעות. ושני המקרים האחרונים
במשנה מתפרשים כך, כשיש עדויות סותרות אם נטמאה האשה, עד
אחד אומר שכן, ושניים פסולים אומרים שלא, או הפוך, מקבלים את
דברי השנים שהם רוב הדעות. **וְאֵיפָא דְּאָמְרִי** דעה אחרת בדברי
רבי נחמיה, **כָּל הֵיכָא דְּאָתָא עֵד אֶחָד כְּשֵׁר מֵעִיקָּרָא** – כל מקום
שבא עד אחד הכשר לעדות בתחילה ואמר שנטמאה, ונתקבלה
עדותו, **אֲפִילּוּ מֵאָה נָשִׁים נַמִּי,** אם יבואו אחר כך להכחישו, כולן
כְּעֵד אֶחָד דָּמְיָין, ואין עדותן מתקבלת, כי לראשון הכשר יש נאמנות
כשנים כשרים, וכבר לא הולכים אחר רוב דעות של פסולים, אלא
אומרים בזה 'אין דבריו של אחד, במקום שנים'.